

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
УКРАЇНСЬКА МОВА В СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОМУ АСПЕКТІ

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова   Форма контролю: залік

Освітній ступінь: бакалавр

Для спеціальностей: 035 Філологія, 014 Середня освіта

Обмеження для вибору: відсутні

Кількість кредитів (годин): 4 (денна форма: 120 год.: 24 - лекції; 24 - семінарські; 72 - самостійна робота; заочна форма: 120 год.: 6 - лекції; 6 - семінарські; 108 - самостійна робота).

Мова викладання: українська

Презентаційні матеріали:

<https://drive.google.com/drive/folders/14FGDy403RITKJMxSIoAVZQOAJ9kisoBl?usp=sharing>

2. Інформація про викладача

ПІБ: Колесников Андрій Олександрович

Науковий ступінь, вчене звання, посада: д.філол.н., доцент, завідувач кафедри української мови і літератури

Кафедра: української мови і літератури

Робочій e-mail: akolesnykov2015@ukr.net

Години консультацій на кафедрі: вівторок 14.00 – 15.00

3. Цілі дисципліни та результати навчання

Предмет дисципліни: соціолінгвістичні аспекти функціонування української мови.

Мета дисципліни: “Українська мова в соціолінгвістичному аспекті” – ознайомити студентів з базовими поняттями української соціолінгвістики, типами мовних ситуацій, причинами та наслідками мовних контактів, найважливішими різнотипними соціолінгвістичними аспектами функціонування сучасної української мови.

Результати навчання. Структура курсу спрямована на сприяння усвідомленню студентами того, що соціальна природа української мови, її суспільні функції, взаємозв’язок мови й суспільства належать до актуальних проблем сучасної лінгвістики, а також на розвиток творчих здібностей та пізнавально-пошукові інтересів здобувачів освіти.

Опанувавши цей курс, студенти

знатимуть:

- основні поняття, проблеми й методи соціолінгвістики;
- особливості комунікативної діяльності людини, функції мови;
- специфіку соціальних діалектів української мови: жаргону, сленгу, аргю;
- взаємозв’язок понять мова і етнос, мова і культура, мова і релігія;
- гендерні відмінності у мові;
- типи мовних ситуації, сутність бі- та полілінгвізму;
- аспекти і вектори мовних контактів;
- ареально-хронологічні моделі змішування мов;
- поняття інтерференції як одного з чинників мовних змін та розвитку мови;

вмітуть:

- відрізнати соціальні діалекти від територіальних, встановлювати зв'язок між ними;
- визначати тип мовної ситуації за певними ознаками і з різною локалізацією (країна, регіон, населений пункт);
- при аналізі мовного матеріалу визначати вектори мовних контактів та ареально-хронологічні моделі змішування мов;
- аналізувати мовлення мешканців межиріччя Дністра і Дунаю з урахуванням соціолінгвістичної ситуації регіону та наслідків міжмовних і міждіалектних контактів.

4. Зміст дисципліни

Тема № 1. Вступ. Соціолінгвістика як наука.

Тема № 2. Мова і суспільство.

Тема № 3. Мова і нація.

Тема №4. Форми існування загальнонародної мови

Тема № 5. Соціальна диференціація української мови.

Тема №6. Соціальні аспекти мовної поведінки носія української мови.

Тема №7. Мовна ситуація в Україні.

Тема №8. Мовні контакти. Наслідки мовних контактів.

Тема № 9. Інтерференція як чинник мовних змін і розвитку української мови.

Тема №10. Мовне законодавство та мовна політика в Україні.

5. Політика курсу

Відвідування навчальних занять.

Згідно з «Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» студенти мають обов'язково бути присутніми на семінарських заняттях. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, був відсутній на практичному занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Студент, який не використав надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущення заняття 0 балів. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтверженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Академічна доброчесність.

Студенти мають дотримуватись правил академічної доброчесності відповідно до «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики ІДГУ». Наявність академічного плагиату в студентських роботах є підставою для виставлення негативної оцінки. Списування студентів під час проведення модульної контрольної роботи є підставою для дострокового припинення її складання та виставлення негативної оцінки.

Використання технологій штучного інтелекту.

Використання технологій штучного інтелекту не передбачено.

6. Контрольні заходи та критерії оцінювання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Шкала оцінювання та нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ».

Форма проміжного контролю

Модульна контрольна робота проводиться у формі комп'ютерного тестування (за допомогою сервісу Google Forms) та включає 30 тестових завдань різних типів.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Індивідуальне науково-дослідне завдання	5
Презентація	5
Реферування наукових праць	5

Оцінювання *ІНДЗ* здійснюється за такими критеріями: правильність складання та оформлення, наявність всіх компонентів у вступі, відповідність вимогам академічного письма. Критеріями оцінювання *презентації* є повнота, технічна якість висвітлюваного матеріалу, рівень обізнаності студента в означеній проблемі. Критеріями оцінювання *анотування та реферування наукових праць* є вміння обирати головні тези зі статті, стисло описувати зміст та основні результати дослідження.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

30 правильних відповідей на тестові завдання (100%) – «відмінно»; 22–26 правильних відповідей на тестові завдання (73%–87%) – «добре»; 15–18 правильних відповідей на

тестові завдання (50–60%) – «задовільно»; менше 15 правильних відповідей на тестові завдання – «незадовільно».

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

7. Основна література та інформаційні ресурси

1. Антошкіна Л. І., Красовська Г. М., Сигеда П. І., Сухомлинов О. М. Соціолінгвістика : Навчальний посібник. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд.», 2007. 360 с. URL: <https://suchomlynov.pl/assets/files/publikacje/socjolingwistyka.pdf>
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти. К. : Видавничий центр «Академія», 2006. 368 с.
3. Масенко Л. Мовна поведінка особистості в ситуації білінгвізму. Ї. 2004. № 35. URL: www.ji.lviv.ua/n35texts/masenko-bilingv.htm
4. Масенко Л. Т. Нариси з соціолінгвістики. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 242 с.
5. Масенко Л. Т. Українська соціолінгвістика: вивчення проблем мовної політики. Українська мова. 2008. № 1. С. 13–23.
6. Масенко Л. Суржик: між мовою і язиком. Вид. 2-ге. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 202 с.
7. Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики: Соціолінгвістичний напрям у мовознавстві к. Львів, 2008. 432 с.
8. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації / За ред. Юліане Бестерс-Дільгер. К., 2008. С. 45–60.
9. Колесников А.О. Українська мова як засіб міжнаціонального спілкування в полімовному межиріччі Дністра і Дунаю: напрямки роботи лінгвістів. Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія «Філологічні науки». Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019. Вип. 44. С. 23-31. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/88>
10. Колесников А.О. Перспективи дослідження українськомовного простору півдня Одещини: об'єкти, прийоми, класифікації. Наука і освіта українського Придунав'я : виміри, виклики, перспективи: колективна монографія укр. та англ. мовами / За ред. Я. Кічука; відп. ред. Л. Циганенко. Ізмаїл : РВВ ІДГУ-СМІЛ. 2020. С. 15-39.
11. Колесников А.О. Із спостережень над проблемами реалізації національної мовної політики України в Південній Бессарабії Колективна монографія. За ред. Н. Кондратенко. Прикладна лінгвістика на Півдні України: здобутки і перспективи. Вінниця: ТВОРИ, 2022. с. 98-105.
12. Колесников А.О., Делюсто М.С. Проблеми збереження й розвитку ідіомів у полілінгвальному межиріччі Дністра і Дунаю. SLAVIA ORIENTALIS. TOM LXXI, NR 4, ROK 2022. С.819–834. <https://journals.pan.pl/dlibra/publication/143221/edition/125859/content>
13. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. К.: Критика, 2005. 464 с.
14. Українська мова. Енциклопедія. К., 2007. 684 с.
15. Український правопис. 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>
16. Шумарова Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму: Монографія. К.: Київський державний лінгвістичний університет, 2000. 283 с.
17. Sokolova S. Білінгвізм в Україні і проблеми національної ідентичності. Balcania et Slavia. 2022. 2(1). P. 51-72. <https://edizionicafoscari.unive.it/media/pdf/article/balcania-et-slavia/2022/1/art-10.30687-BES-2785-3187-2022-01-003.pdf>
18. Weinreich U. Languages in Contact: Findings and Problems, Berlin 1979. 150 P. URL: https://www.academia.edu/39358679/Uriel_Weinreich_Languages_in_contact_Findings_and_problems_1979_1

Затверджено на засіданні кафедри української мови і літератури протокол № 8 від 12 січня 2024 р.